

УДК 37 (09) (477)

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-2-40-173-179

ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кловак Галина Тихонівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: klovak.halyna@gmail.com

В статті розкривається педагогічний досвід В.О. Сухомлинського щодо змісту, форм і методів педагогічної діагностичної діяльності в Павлівській школі. Основна увага зосереджується на питаннях початкової діагностики вивчення особистості учня, складання педагогічної характеристики школяра, вивчення сім'ї та різноманітних педагогічних фактів, пов'язаних з розвитком учня, а також питання підсумкової діагностики. Ефективними формами методичної роботи в статті розглядаються: засідання педагогічних рад, психологічні семінари, діяльність батьківської школи, індивідуальне творче дослідження, самоосвіта та індивідуальна робота з керівником школи.

Ключові слова: педагогічна діагностика, дослідницька робота, творче дослідження, концепція «Нова українська школа», професійна компетентність вчителя, методика вивчення особистості дитини, аналіз педагогічного процесу, методи статистичної обробки даних.

Постановка проблеми. Сучасна освіта в Україні перебуває в стані реформування. В Законі України «Про освіту» сказано, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування необхідних компетентностей, які б забезпечували розвиток творчого, культурного потенціалу українського народу задля забезпечення розвитку України та її європейського вибору [1]. Для вирішення цих завдань учителю недостатньо знати лише свій предмет. Він має бути підготовленим ще й до глибокого науково обґрунтованого аналізу педагогічного процесу. Тільки за таких умов можливий поступ у професійній підготовці вчителя, формуванні його фахової компетентності, у становленні його як творчої індивідуальності.

Спрямування навчального процесу в сучасній загальноосвітній школі на діагностичну діяльність – одна з умов його ефективності. Але шкільна практика свідчить, що педагогічна діагностика ще не стала обов'язковою складовою педагогічного процесу. Це своєю чергою призводить до певного нівелювання всіх педагогічних засобів впливу, результатом чого є формування недостатнього рівня ключових компетентностей, визначених стандартами школи України, що не відповідає сучасним вимогам, які спрямовані на особистісно зорієнтовані педагогічні технології навчання, на формування в дітей потреб, що забезпечують сучасній людині успішну життєдіяльність та гуманізацію стосунків між учителем і учнем.

Аналіз досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових джерел свідчать, що останнім часом проблема використання педагогічної діагностики в загальноосвітній школі займає важливе місце в працях сучасних учених: В. Загвязінського, М. Красовицького, К. Макагон, Л. Макарової, В. Максимова, Н. Недодатко, І. Підласого та ін. Названі автори вказують на актуальність цієї важливої проблеми, визначають основні напрями її вирішення для сучасної школи. Однак, історія освіти України подає оригінальні зразки педагогічного досвіду з цієї проблеми, які заслуговують на те, щоб бути розглянутими сьогодні. Серед них особливе місце займає творча спадщина видатного українського педагога В. О. Сухомлинського. Метою нашої статті є вивчення та узагальнення педагогічного досвіду В. О. Сухомлинського щодо використання елементів педагогічної діагностики в практиці загальноосвітньої школи України.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури охарактеризувати педагогічний досвід відомого вітчизняного педагога Василя Сухомлинського з проблеми використання педагогічної діагностики в практиці Павлівської школи, визначити його основні характеристики і можливості використання в сучасній школі України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Перш за все, варто відзначити, що

працюючи тривалий час учителем і директором Павлівської загальноосвітньої школи, В. О. Сухомлинський особливої уваги надавав поєднанню безпосередньо процесу навчання дітей з дослідницькою роботою. Зокрема, значне місце в творчій спадщині Василя Олександровича займає проблема діагностичного дослідження особистості учня. Аналіз педагогічного доробку видатного педагога засвідчує, що ця проблема була основною в його дослідницькій діяльності, а також важливою складовою педагогічної діяльності кожного вчителя Павлівської школи. Багаторічна праця В. О. Сухомлинського в одній і тій самій школі, з тим самим колективом, створювала сприятливі умови для тривалого експерименту, для спостереження за процесом становлення, розвитку, участі у виробництві й громадському житті принаймні двох поколінь учнів. Ця праця засвідчила високу ефективність його педагогічної системи, яка, без перебільшення, здобула світове визнання. Тому звернення до цього досвіду, який перевірений практикою кількох поколінь має особливе значення.

Василь Олександрович неодноразово закликав учителів долучитися до дослідницької роботи, бо вже за своїм покликанням педагогічна діяльність має творчий характер і цим самим вона є близькою до наукового дослідження. Ця спорідненість полягає передусім у щоденній потребі аналізу фактів з обов'язковим передбаченням можливих результатів своєї діяльності. Вчитель, який уміє проникати думкою в сутність фактів, у причинно-наслідкові зв'язки між ними, запобігає багатьом труднощам і невдачам, уникає того, що є результатом недостатньо глибоко осмисленого процесу виховання, – гірких несподіванок [5, с. 472]. Відкрити перед учителем можливості для творчого дослідження в процесі щоденної роботи – одне з завдань сучасної школи. В. О. Сухомлинський радив кожному директорові школи залучати вчителів до дослідницької роботи, особливо до такої важливої її складової як вивчення й аналіз педагогічних явищ. На погляд видатного педагога, власне дослідницькій роботі вчителя має передувати його ознайомлення з методикою спостереження, вивчення й аналізу фактів. Він говорив: «Факти – це реальний вираз, вияв об'єктивних закономірностей педагогічного процесу. Щоб побачити взаємозалежність, по-перше, того, що дає саме життя (дитина прийшла до школи з притаманними саме їй рисами та особливостями), по-друге, того, що робить учитель, і, по-третє, того, що буде досягнуто, треба вміти розбиратися в суті фактів» [5, с. 473]. Видатний педагог був переконаний, що кожне педагогічне явище може бути представлене та схарактеризоване певним обсягом фактів, отже, вивчаючи й аналізуючи факти, створює для себе об'єктивну картину розвитку досліджуваного явища і, таким чином, може передбачати перспективи майбутнього розвитку особистості. На його думку, без вивчення фактів будь-яке передбачення матиме не науковий, а суто випадковий характер і зводиться до чергової проби без творчого елемента з великою ймовірністю втрати контролю за розвитком учня. В цьому разі не може бути мови про якесь зацікавлення педагога в позитивних результатах своєї праці. Бажання побачити нові риси, нові деталі у звичайному, звичному, відчуття новизни взагалі – важлива умова творчого ставлення до роботи. Всім учителям Василь Олександрович радив вивчати факти, аналізувати коло понять і уявлень, з якими діти приходять до школи, вивчати особливості їх мислення й одночасно бути небайдужими до духовного життя сім'ї, до інтелектуальної, моральної, естетичної атмосфери, в якій дитина робить перші кроки свого свідомого життя [5, с. 473–474].

Видатний педагог наголошував, що вміння фахово оцінити та розглянути складнощі, все різноманіття педагогічних явищ, уміння визначати їх взаємозалежності – найголовніші вміння педагога. Вивчати особистість учня потрібно в найрізноманітніших ситуаціях, тому що на уроках відбувається тільки частина того складного процесу, який прийнято вважати реальним поєднанням навчання та виховання. Багато явищ, з яких складається життя учнів, а саме їх інтелектуальний, моральний, естетичний, фізичний розвиток і вдосконалення, відбувається поза уроками – і в школі (на перервах, у гуртках, у спортивних секціях тощо), і дома, і навіть тоді, коли дитина йде по дорозі додому. Тому вивчення дитини як особистості має бути всебічним не тільки щодо її індивідуальних рис, але й тих чинників, які впливають на її розвиток.

Багаторічний досвід поєднання практичної роботи з науково-дослідною в Павлівській школі привів до твердого переконання в тому, що правильне розуміння, правильне пояснення

теоретичної сутності тієї чи іншої проблеми – запорука постійного розумового заглиблення дослідника в саму суть справи, в конкретні питання навчання й виховання. Закономірним наслідком поєднання дослідної і практичної роботи є потреба щоденного теоретичного мислення, для якого практика стає невичерпним джерелом фактів, все нових і нових відкриттів, із сутності яких народжуються теоретичні узагальнення про закономірності виховання. Саме така натхненна творча робота відомого педагога давала Василеві Олександровичу багатющий матеріал для написання книг, у яких викладено його погляди на закономірності виховання всебічно розвиненої особистості. Однак щоденна практика й наукове дослідження, за В. О. Сухомлинським, не є простим механічним поєднанням. Незважаючи на те, що практика й дослідницька робота щораз взаємно проникають і доповнюють одна одну, кожна з них виступає як специфічна, в певному розумінні, самодостатня діяльність. Зокрема, найважливішою складовою дослідницької діяльності є не тільки щоденне теоретичне проникнення в сутність педагогічних явищ, але й мислений аналіз проблем у їх історичній ретроспективі. Без глибокого аналізу того, що зроблено й досягнуто в минулому, без постійного осмислення теоретичної спадщини попередників науково-дослідна робота немислима взагалі чи матиме суто формальний характер. Не лише дослідникові, а й кожному практичному працівникові потрібно бачити педагогічні явища в їх багаторічному розвитку та розуміти роль і місце сьогодення як такого періоду, що успадковуючи досвід минулого, продовжує цей творчий процес [4, с. 57–58].

Як уже зазначалося, В. О. Сухомлинський надзвичайно великого значення надавав усебічному вивченню особистості дитини і щодо цього особливо слухними є його думки про те, які саме знання повинен мати педагог про дитину. Щонайперше, вважав Василь Олександрович, учитель має знати про: фізичний, інтелектуальний і духовний розвиток дитини; її думки та почуття, вольове загартування, характер і настрої [5, с. 442]. Серед усіх цих знань чільне місце він надавав знанням про здоров'я та фізичний розвиток учня. Вивчаючи своїх вихованців протягом багатьох років, В. О. Сухомлинський переконливо доводив, що стан здоров'я дітей значною мірою впливає на загальну успішність школярів, їх духовний розвиток, мислення, увагу, пам'ять тощо. Певні вади фізичного розвитку школяра можуть спричинити його невстигання в навчанні. Тому вивчення особистості дитини В. О. Сухомлинський радив починати саме зі стану її здоров'я та фізичного розвитку. Проблеми стану здоров'я дітей були предметом особливої уваги на засіданнях педагогічної ради Павлівської школи. За дітьми, у яких було виявлено захворювання або недостатність серцево-судинної системи, легеневої патології, порушення обміну речовин, педагоги встановлювали пильне спостереження. Такі спостереження здійснювались з метою запобігання хворобі та створення належних умов для зміцнення захисних функцій юного організму: разом із сім'єю встановлювали індивідуальний режим праці й відпочинку, турбувалися про поліпшення харчування та про те, щоб дитина більше перебувала надворі.

В. О. Сухомлинський вважав, що знання про дитину важливі не лише педагогові, але й батькам, тому активно проводив роботу щодо залучення батьків до вивчення своїх дітей. З цією метою за його ініціативою була створена батьківська школа, в якій було кілька груп: молоді сім'ї, в яких ще не було дітей; батьки дошкільнят – дітей, яким іти до школи через рік, два, три; батьки учнів перших-других класів; батьки учнів третіх-четвертих класів; батьки учнів п'ятих-сьомих класів; батьки учнів восьмих-десятих класів; батьки учнів, що мають вади розумового та фізичного розвитку. На цих заняттях розглядалися найрізноманітніші проблеми всебічного вивчення розвитку особистості школяра, корекції всього комплексу заходів виховного впливу щодо подолання певних вад у вихованні та навчанні учнів. Особливістю цих занять було й те, що на них тактовно уникали розмов про негаразди та конфлікти окремої сім'ї, створюючи таким чином атмосферу довіри. Про всі складнощі, помилки та невдачі говорили лише в індивідуальних бесідах з батьками. Заняття з батьками дозволяли педагогу отримувати більше знань про сім'ю школяра, а також налаштовували батьків на співпрацю з учителем у вивченні своєї дитини з метою успішного її розвитку [5, с. 445–447].

Великого значення для розвитку особистості В. О. Сухомлинський надавав її

духовному розвитку, вивчення якого вважав одним із головних завдань учителя. «Як лікар досліджує величезну кількість факторів, від яких залежить здоров'я людини, так і педагог повинен досліджувати духовний світ дитини» – писав Василь Олександрович у своїй праці «Розмова з молодим директором» [5, с. 449]. Вважаючи, що людська індивідуальність дитини неповторна, він особливо наголошував на важливості знань про її особистість, які базуються на науковому аналізі. Саме діагностичному науковому дослідженню особистості дитини були присвячені різні форми методичної роботи з учителями школи: засідання педагогічних рад, психологічний семінар, діяльність батьківської школи, індивідуальне творче дослідження кожного педагога тощо. Робота кожного з педагогів над вивченням особистості учня вважалась одним із елементів педагогічної культури. За словами В. О. Сухомлинського «Без знання дитини нема школи, нема виховання, нема справжнього педагога і педагогічного колективу...» [5, с. 449]. Тому проблему вивчення особистості дитини видатний педагог вважав основною в роботі вчителя. Зважаючи на це, він запропонував і постійно вдосконалював свою методику вивчення особистості дитини на кожному з етапів її розвитку. Розглянемо основні складові та принципи цієї методики.

Вчителеві розпочинати свою педагогічну роботу Василь Олександрович пропонував з вивчення особистості учня. На його думку, безпосередньому процесу навчання має передувати глибоке вивчення індивідуальних особливостей сприймання, мислення й розумової праці, внутрішнього духовного світу дитини тощо. Він наголошував на тому, що перш за все потрібно поцікавитися індивідуальними особливостями здоров'я кожного учня – без цього не можна нормально навчати дітей. Сам В. О. Сухомлинський уже за півтора року до початку роботи з дітьми вивчав стан їхнього здоров'я. Добре знаючи батьків, він передбачав хвороби, які могли передатися дітям спадково. Зрозуміло, що ці припущення перевірялися лікарем. Однак Василь Олександрович не припиняв збирати дані про стан життєво важливих систем дитини: нервової, дихальних органів, серцево-судинної, органів травлення, зору, слуху тощо. Відомий педагог вважав, що без знання здоров'я дитини неможливе її правильне виховання. Він був переконаним у тому, що залежно від стану здоров'я кожна дитина потребує не тільки індивідуального підходу, але й цілої системи захисних заходів, які б зберігали та зміцнювали здоров'я [7, с. 511].

Крім того, важливими для вчителя є знання про сім'ю дитини – її батька, матір, братів, сестер, дідусів і бабусь. Такі знання повинні бути, на погляд педагога, особливо повними. Тут важливі будь-які деталі, бо «дитина – дзеркало морального життя батьків» [6, с. 20]. Рік, що передував навчанню в стінах Павлівської школи, був присвячений реалізації програми вивчення особистості дитини та її сім'ї, а також розвитку в майбутнього учня вміння думати, сприймати, спостерігати.

Серед найголовнішого, що повинен знати про сім'ю кожний педагог, В. О. Сухомлинський відводив важливе місце взаєминам у сім'ї. Він уважав, що гармонійні сімейні стосунки сприяють запобіганню багатьом недугам і зціленню дитячого організму. Від морально-психологічної атмосфери сім'ї особливо залежить стан нервової та серцево-судинної системи дитини. Дуже важко виховати дитину, яка росте в умовах крику, докорів, озлобленості, образ, недовір'я. Діти, що живуть у середовищі психологічного й емоційного дискомфорту, часто хворіють на неврози й тому потребують особливої уваги та щирої турботи. Навчати й виховувати таких дітей потрібно з застосуванням спеціальних методів медичної педагогіки, що розраховані на уникнення ситуацій, що призводять до негативного нервового збудження та різких переходів від одного емоційного стану до іншого.

Велике значення для розвитку дитини, за В. О. Сухомлинським, має інтелектуальна атмосфера сім'ї. Духовні, мистецькі та літературні інтереси родини віддзеркалюються в думках дитини, а від цього великою мірою залежить її загальний розвиток і особливо пам'ять. Тому вивчати інтелектуальну атмосферу сім'ї є одним із основних діагностичних завдань учителя [7, с. 512].

Як уже зазначалося, в Павлівській школі діяв психологічний семінар. Він проводився приблизно раз на півтора місяця та присвячувався саме дитині, її педагогічній характеристиці.

На семінар кожний учитель готував докладну доповідь про свої спостереження за одним з учнів, обов'язковою складовою якої були дані про результати періодичного медичного обстеження та про спостереження лікаря. Предметом пильної уваги доповідачів була характеристика індивідуальних особливостей розумового та духовного розвитку школяра. Дуже корисним на цих семінарах було дискусійне обговорення питань про причини певних педагогічних проблем, які виникали в розвитку дитини. На погляд В. О. Сухомлинського, сила педагогічного колективу – в колективній думці, яка формується під час обговорення. І така форма роботи з учителями – це творча лабораторія педагогічного колективу, сутність діяльності якої – вивчення дитини [5, с. 447–448].

Значне місце в своїй дослідницькій діяльності видатний педагог приділяв педагогічному узагальненню, яке будувалося на основі глибокого переосмислення результатів (даних) спостережень. Педагогічні узагальнення, на думку Василя Олександровича, можуть бути й результатом колективної думки. Тому психологічний семінар був ще й колективною формою роботи щодо педагогічного узагальнення результатів діагностичної діяльності педагогів Павлівської школи. Щоденним, зручним і конче потрібним засобом учителя В. О. Сухомлинський вважав записника, в якому занотовуються висновки й узагальнення як результат глибоких роздумів протягом певного часу. Робота над записником була підсумком робочого дня видатного педагога. Ось приклади таких узагальнень, що були зроблені та занотовані впродовж одного тижня:

1. Єдність розумової праці вчителів і учнів. Майстерність педагогічного процесу полягає в тому, щоб форми роботи учнів відображали процес їхнього мислення, щоб за зовнішніми виявами діяльності учнів педагог мав можливість визначати те, як вони думають, які труднощі в них виникають. Якщо вчитель чекає кінця уроку, щоб дізнатися, що знають і чого не знають учні, він працює наосліп.

2. Не можна захоплюватися наочністю. Не можна «обставляти» засобами наочності те, що давно відоме дітям, – це гальмує розвиток абстрактного мислення. «Кіт не стане для дитини зрозумілішим від того, що вчитель принесе на урок живого kota. Якщо вже мова повинна йти про kota, подумайте, що саме цілком нове ви розкажете про нього...» [5, с. 608].

В. О. Сухомлинський вважав, що зробити правильний і, насамперед, науково обґрунтований висновок про певне педагогічне явище можна лише проаналізувавши достатньо велику кількість фактів. Тільки аналіз численних фактів з їх взаємозв'язками, що зводить до мінімуму елемент випадковості, дає право стверджувати про високу вірогідність висновків про педагогічне явище [5, с. 414]. Це своє твердження він підкріплює на прикладі своїх наукових праць, в яких наводить цілу низку зразків аналізу системи фактів, на основі яких переходить до узагальнень про взаємозалежність педагогічних явищ.

Чільне місце в дослідницькій діяльності видатний педагог надавав статистичному аналізу, без якого, вважав, немислима культура педагогічного керівництва. На його погляд, без кількісного відбиття педагогічні узагальнення, на яких ґрунтується справжня педагогічна діяльність, видаються не зовсім переконливими [5, с. 613].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, у творчій спадщині В. О. Сухомлинського проблема діагностичного дослідження педагогічних явищ визначається як одна з найважливіших для вчителя-практика загальноосвітньої школи. Аналіз його життєвого та педагогічного досвіду дає підстави стверджувати, що основними складовими елементами педагогічної діагностики в школі є:

- початкова діагностика вивчення особистості учня;
- складання педагогічної характеристики учня під час навчання в школі;
- вивчення сім'ї дитини (здоров'я членів сім'ї; взаємин, що панують у ній; інтелектуальної атмосфери тощо);
- вивчення різноманітних педагогічних фактів, пов'язаних із розвитком школяра;
- підсумкова діагностика (аналіз і узагальнення педагогічних фактів, використання методів статистичної обробки даних, висновки).

Ефективними формами методичної роботи в школі щодо вдосконалення діагностичних

умінь учителів є: засідання педагогічних рад; психологічні семінари; діяльність батьківської школи; індивідуальне творче дослідження; самоосвіта; індивідуальна робота з керівником школи тощо.

Перспективними для сучасної педагогічної науки та практики загальноосвітньої школи можуть бути ідеї творчої спадщини В. О. Сухомлинського, що стосуються методик вивчення різноманітних педагогічних явищ та технологій використання окремих методів педагогічної діагностики, спрямованих на особистісно зорієнтоване навчання й загальний розвиток учнів.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про освіту». Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 класи. К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. С. 3–91.
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
3. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа. *Вибрані твори в п'яти томах*. Т. 4. К.: Рад. школа, 1977. С. 7–390.
4. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. *Вибрані твори в п'яти томах*. Т. 1. К.: Рад. школа, 1977. С. 55–128.
5. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором. *Вибрані твори в п'яти томах*. Т. 4. К.: Рад. школа, 1977. С. 393–628.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори в п'яти томах*. Т. 3. К.: Радянська школа, 1977. С. 7–282.
7. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. *Вибрані твори в п'яти томах*. Т. 2. К.: Рад. школа, 1977. С. 419–656.

THE PROBLEM OF PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS IN V.O.SUKHOMLYNSKY'S CREATIVE HERITAGE

Klovak Halyna

doctor of Pedagogical Sciences, associate Professor of Pedagogy and Psychology
of Primary Education Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University,

The article reveals the pedagogical experience of V.O. Sukhomlynsky about the content, forms and methods of pedagogical diagnostic activity at the Pavlyshy school. The main attention is focused on the problems of initial diagnostics of the student's personality, pedagogical characteristics of the student, study of the family and various pedagogical facts related to the student's development, as well as the issue of final diagnosis.

Effective forms of methodological work are considered in the article: sessions of pedagogical councils, psychological seminars, activity of the parent school, individual creative research, self-education and individual work with the school principal.

Introduction. *The direction of the educational process in the modern comprehensive school for diagnostic activities is one of the conditions for its effectiveness. But school practice suggests that pedagogical diagnostics has not become an obligatory component of the pedagogical process. This, in turn, leads to a certain leveling of all pedagogical means of influence resulting in the formation of an inadequate level of key competences defined by the standards of the school of Ukraine, which does not meet modern requirements aimed at personally oriented pedagogical teaching technologies, the formation of childrens' needs that provide a modern person succeeding in livelihoods and humanizing the relationship between teacher and student.*

The purpose is to characterize the pedagogical experience of the well-known national teacher Vasyl Sukhomlynsky on the problem of using pedagogical diagnostics in the practice of the Pavlyshy School, on the basis of the analysis of scientific literature, to determine its main characteristics and possibilities of use in the modern schools of Ukraine.

Methods. *The article uses the following theoretical methods as an analysis of psychological, pedagogical and historical literature, systematization and synthesis, comparison, classification and generalization; practical methods such as pedagogical observation.*

Results. *The results of the study depend on the definition, justification and introduction into the practice of the modern school the best examples of pedagogical experience of Vasyl Sukhomlynsky on the problem of pedagogical diagnosis, which will ensure the successful implementation of the*

concept of the New Ukrainian school.

Originality lies in the definition and substantiation of the content, forms, methods of pedagogical diagnostics in the experience of the outstanding teacher Vasyl Sukhomlynsky. Possibility of using this experience will contribute to the successful formation of the basic competences of teachers and students of the modern Ukrainian school.

Conclusion. Thus, in the creative heritage of V.O. Sukhomlynsky the problem of diagnostic study of pedagogical phenomena is defined as one of the most important for the teacher-practice of a comprehensive school. Analysis of his life and teaching experience gives grounds to assert that the main components of pedagogical diagnostics in school are:

- initial diagnostics of the student's personality;
- compilation of the pedagogical characteristics of the student during schooling;
- studying the family of a child (the health of family members, the relationships that prevail in the family, the intellectual atmosphere, etc.);
- studying various pedagogical facts related to the development of schoolchildren;
- final diagnostics (analysis and generalization of pedagogical facts, use of methods of statistical data processing, conclusions).

Effective forms of methodological work at school on improving the diagnostic skills of teachers are: meetings of pedagogical councils; psychological seminars; activity of the parent school; individual creative research; self-education; individual work with the school head, etc.

Key words: pedagogical diagnostics, research work, creative research, the concept «New Ukrainian School», professional competence of a teacher, methods of studying the child's personality, analysis of the pedagogical process, methods of statistical processing of data.

References

1. Zakon Ukraini «Pro osvitu» (2018). *Tupovi osviti programi dlya zakladiv zagalnoi serednyoi osviti: 1-2 klasi*. K.: TD «Osvita-Tsentr +». 3–91 [in Ukrainian].
2. Nova ukrainska shkola: poradnik dlya vchitelya / za zag. red. N. M. Bibik (2018). K.: Litera LTD. 160 [in Ukrainian].
3. Sukhomlynsky, V. O. (1977) Pavliska serednya shkola. *Vibrani tvori v pjati tomah*. T. 4. K.: Rad. Shkola. 7–390 [in Ukrainian].
4. Sukhomlynsky, V. O. (1977) Problemi vuhovanya vsebichno rozvinenoj osobistosti. *Vibrani tvori v pjati tomah*. T. 1. K.: Rad. shkola. 55–128 [in Ukrainian].
5. Sukhomlynsky, V. O. (1977) Rozмова z molodim direktorom. *Vibrani tvori v pjati tomah*. T. 4. K.: Rad. shkola. 393–628 [in Ukrainian].
6. Sukhomlynsky, V. O. (1977) Sertse vidaju dityam. *Vibrani tvori v pjati tomah*. T. 3. K.: Rad. shkola. 7–282 [in Ukrainian].
7. Sukhomlynsky, V. O. (1977) Sto porad uchutelevi. *Vibrani tvori v pjati tomah*. T. 2. K.: Rad. shkola. 419–656 [in Ukrainian].

ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКИ В ТВОРЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ

В. А. СУХОМЛИНСКОГО

Кловак Галина Тихоновна

доктор педагогических наук, доцент кафедры педагогики и психологии начального образования
Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

В статье раскрывается педагогический опыт В. А. Сухомлинского по содержанию, форм и методов педагогической диагностической деятельности в Павлышской школе. Основное внимание сосредоточено на вопросах начальной диагностики изучения личности ученика, составление педагогической характеристики школьника, изучение семьи и различных педагогических фактов, связанных с развитием ученика, а также вопросы итоговой диагностики. Эффективными формами методической работы в статье рассматриваются: заседание педагогических советов, психологические семинары, деятельность родительской школы, индивидуальное творческое исследование, самообразование и индивидуальная работа с руководителем школы.

Ключевые слова: педагогическая диагностика, исследовательская работа, творческое исследование, концепция «Новая украинская школа», профессиональная компетентность учителя, методика изучения личности ребенка, анализ педагогического процесса, методы статистической обработки данных.

Отримано редакцією 10.06.2019 р.